

Forskare vid Sahlgrenska prövar ny metod för prostatacancer-screening

Text och foto: Lena Haldin

– Vår fråga är hur man på bästa sätt säkert ska hitta de tumörer som är allvarliga och inte finna de som är ofarliga, säger Jonas Hugosson, professor och forskare på Urologen vid Sahlgrenska akademien.

Redan har man lärt sig att magnetröntgen (MR) kan snäva in antalet män som verkligen behöver genomgå vävnadsprov, s k biopsi. Nu handlar det om nästa steg, att pricka rätt vid biopsin.

– Den metod vi vill undersöka innebär att via ett nytt tekniskt system kombinera bilden från MR med ultraljudsbilden under själva biopsin, förklarar Jonas. På så sätt gör vi MR mer meningsfullt.

Årligen insjuknar cirka 10 000 män i prostatacancer. Ett försök med screening av en stor försöksgrupp har visat sig markant minska dödligheten i sjukdomen. Vid tidig diagnos botas nämligen upp emot 90 procent. Problemet är emellertid att många hittills kunnat riskera få skrämnskott alldeles i onödan och kanske fått gå igenom både biopsi och behandling utan att det varit befogat. Många med förhöjt PSA-värde har alls inte cancer och andra har små och ofarliga tumörer.

– Att skada tio friska individer för att rädda en är inte acceptabelt, poängterar Jonas Hugosson. Varannan patient med diagnosticerad prostatacancer skulle aldrig behöva behandlas. Därför vill vi förbättra strategierna, så att vi undviker att hitta ofarliga tumörer men samtidigt finner de betydelsefulla med större precision.

Risk att missa tumör

Den s k Göteborg 1-studien, som påbörjades 1995 och omfattar 20 000 män, har visat att dödligheten minskar starkt med screening, d v s PSA-prov på alla män i en viss åldersgrupp samt vid behov uppföljande undersökningar. Problemet med PSA-testning är att testet inte ger någon information om var en eventuell cancer är belägen, vilket medför att många biopsier behövs med de risker och obehag som detta innebär. Trots att man vanligen tar 10-16 nålbiopsier kan man missa en farlig cancer och man riskerar också att "i onödan" hitta små, betydelselösa tumörer. En delstudie i Göteborg 1-studien visade att magnetröntgen kan vara en hjälp vid lokalisering av tumörerna

Nu har Göteborg 2-studien startat. Där utgår man från en population på ca 60 000 män. Alla de som har för högt PSA-värde går nu först vidare till MR. När en tumör misstänks – i cirka hälften av fallen – görs biopsi, men oftast kan det med MR som underlag räcka med tre-fyra nålbiopsier. Det har dock hittills krävts att läkaren, som utför biopsin, har ett bra minne av MR-bilden för att kunna kombinera den med ultraljudsbilden under biopsin och därmed få bra träffsäkerhet.

Tekniskt system bör underlätta

– Syftet med vår forskning är alltså dels att hitta de viktiga tumörerna med större precision, dels att minska antalet vävnadsprov, som är både dyra och smärtsamma, säger Jonas. Vi hoppas att resultaten ska leda till en rekommendation om allmän screening.

Den nya metoden, som nu ska testas, innebär att man i själva biopsimomentet kombinerar MR-bilden med ultraljudsbilden genom ett tekniskt mycket avancerat system, som forskargruppen på Sahlgrenska blir först i världen med att pröva i en screeningsituation.

– Vi fick anslagen från Lions Cancerfond Väst i början av sommaren och nu ska en del användas till inköp av ett sådant system, avslöjar Jonas. Vi kommer att jämföra två grupper, dels en där läkaren under biopsin förlitar sig på minnet av bilderna (s k kognitiv metod), dels en där vi använder det nya systemet, s k MR/TRUS-fusionsbiopsier.

Omfattande forskning

Jonas Hugosson är otvivelaktigt en av Sveriges största auktoriteter inom området prostatacancer. Han har forskat kring detta sedan 1990 och har lett den omfattande Göteborg 1-studien.

– Det har varit en fantastisk resa med sex doktorander som disputerat, berättar han och tillägger:

– Det är ett otroligt spännande forskningsfält som innebär så många olika delar att ta med i beräkningen: etik och livskvalitet bland annat. Det är ju viktigt att nettoeffekten för individen blir så god som möjligt.

Till sin hjälp i forskningen har Jonas Hugosson en stor forskargrupp bestående av fem doktorander, två docenter, två nyligen disputerade, en statistiker, en forskningssköterska, en databasansvarig och en sekreterare. Man samarbetar också med andra forskargrupper, både inom Sverige och internationellt.

Hittills har Jonas kunnat ägna åttio procent av sin tid åt forskning men som nyutnämnd avdelningschef kommer han även att åter operera en del, vilket förstås kan inkräkta på forskningstiden.

– Jag får väl ta lördagen till hjälp, för forskningen den blir ett sätt att leva på! ler han.

Lena Haldin